

Qui controla les on

El fenomen Berlusconi preocupa la classe política europea. El berlusconisme és sols un fenomen italià o és exportable? Candidats a seguir els seus passos, en sorgeixen pertot, en una dècada en què l'especulació s'ha convertit en prestigi. Ted Turner, Mario Conde, Bernard Tapie podrien ser els següents a assaltar el ring de la política?

En el sopar de presentar a la premsa barcelonina el llibre *Banqueros de rampina. Crònica secreta de Mario Conde*, d'Ernesto Ekaizer, l'atmosfera era densa. Això no impedia una certa distensió a l'hora de demanar en veu alta allò que potser no s'escriuria. Entre plat i plat s'anava perfilant amb intensitat una hipòtesi: res no s'havia acabat per a l'home dels cabells engominats. El futur de Mario Conde, si bé no era immaculat, podia ser pròsper.

L'allau d'informació que havia sortit a la llum pública sobre les gestions financeres de l'home més espavilat de la *beautiful people* podia fer enrojolar qualsevol ciutadà. A ell, en canvi, potser no se li mouria ni un cabell en la lluita pel poder. Els antidepressius potser circulen per les seves venes, però la situació crítica de l'ex-dirigent de Banesto podria ser només una mala passada del destí. Mario Conde és jove. La situació de víctima encara podria reforçar el seu lideratge contra el sistema de partits. No totes les seves cartes són estripades. Llançada la hipòtesi a l'aire, la pregunta següent no pot ser cap altra: Mario Conde pot ser un nou Berlusconi? Per què no?

Més o menys en les mateixes dates, el prestigiós diari anglès *Times* es feia una pregunta de les mateixes característiques sobre l'autèntic cap gros dels *mass-media* del món: l'americà Ted Turner, l'amo de la CNN, somnia en la Casa Blanca? La pregunta, no la formulava un diari americà, sinó un dels tòtems de la premsa europea. L'efecte Berlusconi pertorba Europa. El possible efecte dòmino del fenomen polític italià és converteix en un malson de la classe dirigent establerta del vell continent. Itàlia sempre és Itàlia, un cas a part. Però, i si no fos així?

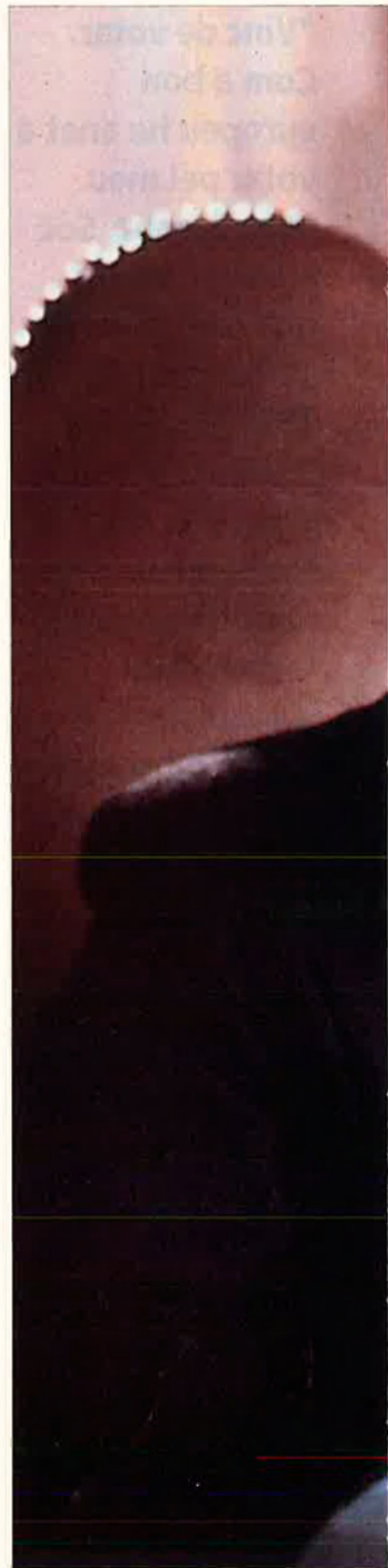
I és que el trasbals polític que ha significat Berlusconi va més enllà de l'enderrocament d'un sistema corrupte de partits polítics. La política entra a una velocitat sideral en un terreny gens sòlid, on el fang és l'únic espai per a caminar. Si els resultats de les eleccions de març a Itàlia van ser espectaculars, la confirmació de

Berlusconi com a líder, en les recents eleccions europees, encara ho ha estat més. El seu èxit posa en una situació incòmoda els principals líders europeus. Qui ha de ser l'aliat d'aquest nouvingut que no té cap inconvenient a compartir govern amb Aliança Nacional, els successors del feixisme més ferotge. Qui pot estar tranquil, quan els seus vots augmenten cada dia mentre justifica la seva col·laboració amb Fini com una lògica de la llibertat, amb un somriure d'orella a orella. De moment, les imatges televisives de la seva primera visita a Alemanya eren d'una transparència total. Un Kohl gegant no deixava de semblar petit davant aquest home jove que amb la seva calvície i el seu somriure permanent sembla l'únic que cregui en el futur, en aquesta Europa cansada i envellida més que mai.

El berlusconisme que fa empal·lidir el món. Però què és el berlusconisme? Una definició ràpida podria ser aquesta: la manera de fer política negant la política. "Fer política com una gran empresa en què tots som accionistes" és la definició que en fa ell.

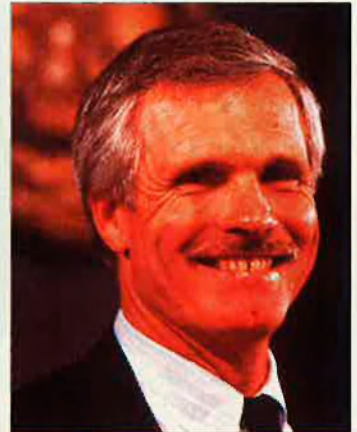
Sua Emittenza es va presentar a les eleccions amb un programa format només de 45 preguntes i 45 respostes. Tot ben senzill. La promesa d'ocupació, en una època on l'única seguretat és la impossibilitat d'eliminar l'atur, només pot sonar creïble en boca d'un empresari. Silvio Berlusconi és un empresari. I no pas un empresari qualsevol. Fill d'un treballador de Banca, la llegenda explica que va pagar-se els estudis venent a bon preu els seus apunts. En sortir de la Universitat crea una empresa constructora. Amb deu anys se situa a dalt de tot.

Com va finançar el seu gran salt és una de les incògnites que sempre l'han acompanyat. La creació d'empreses superposades fa perdre la pista del veritable capital dels inicis. Però això ara importa poc. A principi dels 70 comença a ser el rei de Milà. La seva entrada en el món dels mitjans de comunicació és també ben senzilla: la creació d'un vídeo comunitari per a la

es controla el país?

ARXIU

Silvio Berlusconi, Mario Conde i Ted Turner. La televisió: de negoci a poder polític.

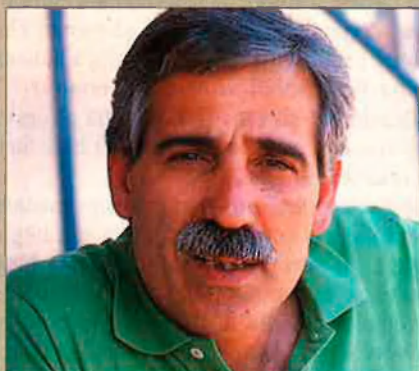
immensa urbanització que ha construït. Encara que sembli mentida, d'aquí a la creació del famós Canale 5 no hi ha un abisme. Hi ha un camí ben curt. El fet de ser el rei de la televisió italiana i europea, el complementa amb una penetració important en el món de la premsa escrita. Si els seus primers companys de viatge sempre han estat més amagats, Berlusconi mai no ha renegat dels seus amics polítics. Bettino Craxi és el seu amic més fidel. La seva amistat neix a mitjan dècada dels 70. Quan Craxi arriba a la secretaria dels socialistes italians, Berlusconi comença el seu imperi audiovisual. Res no sembla casual. Tampoc la seva entrada en política. La interpretació que en fa el setmanari *The Economist* es presenta així: "La política italiana necessita Berlusconi, o és tot el contrari?". L'ensulsiada del sistema polític italià el deixa sense protectors a l'estat. L'estratègia més fàcil és d'ocupar aquest buit.

Si aquest currículum, relatat d'una manera concreta, podria semblar una mera estratègia maniquea, la seva elecció democràtica amb un electorat favorable enterboleix totes les interpretacions fàcils. Darrere Berlusconi hi ha els vots sense els quals ara no seria primer ministre italià. Darrere Berlusconi també hi ha l'estructura empresarial més ferma que mai hi hagi hagut en una campanya política -i, a més, sense subterfugis-. I, aleshores, sorgeix la pregunta que sembla definitiva: qui controla les ones controla el poder polític? La resposta afirmativa és temptadora. Però, de tan fàcil, fa angúnia. Tot és més embolicat. El berlusconisme no és res sense el seu context: una Itàlia desintegrada en un món on el capitalisme és l'únic vaixell insígnia. Un context en què berlusconi brilla perquè representa el capitalisme en el seu estat

Quatre visions d'un fenomen desconcertant

Jordi Balló. Berlusconi representa el capitalisme en estat pur i això li dona prestigi com a home públic. Ell és un especialista en l'especulació, és a dir, en l'ús del poder. Quan fa servir la frase "*scendere in campo*" ("baixar a l'arena") per a explicar la seva entrada a la política està introduint un component messiànic. És com si digués "jo no necessito la política, tinc tot el que vull però el país sí que em necessita. Abandono la meua posició de privilegi per a bé del país". Ted Turner i Berlusconi tenen factors en comú. Tots dos s'envolten d'èxit i formen part d'un cert *star system*. Amb la seva relació amb les dones, exerceixen de prínceps, d'homes desitjables, d'homes que es deixen caçar.

Josep Gifreu. La singularitat del cas italià amb Berlusconi ve d'una situació que no s'ha donat a cap altre país d'Europa i és que Itàlia, als anys 70, va començar un procés de privatització de la televisió. Aquesta circumstància ha permès que un personatge com Berlusconi pogués monopolitzar la propietat de les cadenes televisives. Analitzar el fenomen Berlusconi com una variació de Ciutadà Kane és massa fàcil. No

pel fet de ser el president de Fininvest s'ha convertit en cap de Govern. A Itàlia s'han donat un seguit de factors que han confluït al final en l'actual situació. Berlusconi ha utilitzat els mitjans de comunicació per convertir una proposta —un home carismàtic ha entrat a les llars dels italians per parlar-los— en vots. Durant la campanya electoral, Força Itàlia va introduir un seguit d'innovacions com és que Berlusconi hi apareixia per telepresència. El sistema polític italià estava molt desballestat. Segons un estudi sobre continguts informatius elaborat a Itàlia, la major part de les notícies emeses feien referència al sistema polític del país. La crisi d'aquest sistema era pràcticament l'únic tema que apareixia als telenotícies, i per tant, hi era sobrerrepresentat. Enmig d'aquest caos la figura d'èxit que representa Berlusconi es va interpretar com el salvador.

Victòria Camps. Un fenomen com el de Berlusconi a Itàlia ha de fer pensar per què es dona el fet que en una sola persona conflueixen el poder sobre els mèdia i el poder polític, una cosa que no és bona per a la democràcia. Per altra banda, Berlusconi ha guanyat unes eleccions, i per tant, és l'electorat qui ho ha decidit. No crec que es pugui prohibir a ningú que participe en unes eleccions. Berlusconi està molt orgullós, i ho ha dit més d'un cop, d'haver guanyat unes eleccions sense un partit. Força Itàlia representa una alternativa al sistema vigent fins ara. Berlusconi gestiona el partit com una empresa, no representa idees, ni un ideal d'estat, ni una política econòmica i social determinada. Aquesta nova estructura i funcionament d'un partit polític com una

empresa crec que és reproducible en un altre país, ja que el sistema de partits clàssic està en crisi. El cas italià confirma que, a la gent, aquesta alternativa els convenç o almenys la volen provar. La victòria de Berlusconi a les europees confirma la decisió de l'electorat i demostra que no era una frivolidat. La idea de provar la novetat també s'ha donat aquí en els resultats de les últimes eleccions, la gent vol provar una altra cosa.

Joan F. Mira. El cas de Berlusconi és un cas concret. Només a Itàlia i en les condicions que ha viscut aquest país darrerament podia tenir lloc un fenomen semblant. Parlar de possibles paral·lelismes o variacions a altres països em sembla inexacte. El cas d'un Mario Conde, per exemple, té lloc en un context tan diferent que no es poden fer comparacions. La comparació entre Berlusconi i Ross Perot només es pot fer des d'un punt de vista, que l'un i l'altre s'han pagat de la butxaca les seves campanyes personals. Però tampoc no es poden comparar. El cas de Tapie, que en les darreres eleccions ha aconseguit un 12%, és un cas ben diferent. Tots aquests personatges em semblen fenòmens singulars

El curiós del cas Berlusconi no és tant el fenomen en si o per què ha tingut lloc sinó per què la gent ha respost a aquest fenomen a Itàlia. Fa un any i mig a Itàlia ningú no s'ho podia esperar. El suport de la gent a Berlusconi, doncs, no respon a un procés. Al capdavall, en la pràctica, Berlusconi serà més assenyat del que tothom es pensa. Les condicions existents manen molt més que les idees que pugui tenir Berlusconi al cap.

pur. Ell exemplifica la creença segons la qual el millor empresari pot ser també el millor polític.

El ciutadà Ted Turner. Tot i la diferència de context, les comparances entre Turner i Berlusconi són freqüents. Els fets aparentment més anecdòtics i els més profunds semblen acostar-los. Tant Turner com Berlusconi són casats amb dues actrius, tots dos tenen família nombrosa, tots dos il·luminen el món amb els seus imperis televisius, cap d'ells no té gens de vergonya de considerar-se amo de la televisió; no se n'amaguen. Llueixen el seu regnat amb tot l'esplendor possible. Tots dos s'han fet a ells mateixos. Això sí, Turner no predica una política de dretes, i Berlusconi sí. Però això és cap diferència en el moment actual? A més, tots dos presumeixen de les seves creences religioses. Turner declarava l'any 1990: "Sóc un liberal conservador. Com Jesús, faig la pau amb els meus enemics".

Ted Turner tenia un pare alcohòlic que el maltractava i que li ha deixat com a principal herència el seu esperit competitiu. Irwin Mazo, conseller de Turner, explica així la trajectòria de Turner: "L'any 1980 Ted volia alimentar les seves quatre ambicions: fer de la seva petita cadena televisiva d'Atlanta una gran cadena nacional; llançar-se de cap a la indústria cinematogràfica perquè la televisió no produïa res de bo; ser l'home més ric dels Estats Units i esdevenir el president de la Casa Blanca". Irwin Mazo afegeix a aquesta explicació la resposta que Turner li va donar quan li va demanar de quina manera pensava entrar a la Casa Blanca, si no tenia la més mínima experiència política. Turner va respondre sense embuts: "Potser no tinc experiència, però tinc la televisió. Si el país es trenca, jo em puc fer veure per televisió. Això és el poder".

A aquest home que controla la màquina que cada dia veuen 50 milions d'espectadors de tot el món, a més de controlar la indústria cinematogràfica i que té l'ambició de comprar una altra cadena de televisió americana (CBS o ABC), la llegenda l'acompanya sempre. Però allò que n'ha fet un triomfador de veritat, a part el seu poder real, és el seu acoblament amb l'actriu Jane Fonda.

En aquest enamorament res no fou deixat a l'atzar. Si el seu pare presumia d'haver anat amb més de 300 dones, Ted Turner mai no ha fet curt. Ni el seu caràcter depressiu no l'ha privat dels seus festeigs constants. Expliquen que la primera trobada de Turner amb Jane Fonda va ser l'any 1989. Ted Turner havia demanat a la seva secretària que li organitzés una cita amb Rachel Welsh i Cybill Sheperd. La premsa d'aquell matí anava farcida de notícies sobre la crisi matrimonial de Jane Fonda amb el seu marit -per cert, un polític frustrat d'esquerres-.

Ted Turner amb la seva esposa, Jane Fonda. Tant Turner com Berlusconi són casats amb dues actrius, tots dos tenen família nombrosa, tots dos il·luminen el món amb els seus imperis televisius, cap d'ells no té gens de vergonya de considerar-se amo de la televisió; no se n'amaguen. Llueixen el seu regnat amb tot l'esplendor possible.

El primer atac no va donar resultat, però Turner és un home pacient i va tornar a intentar-ho convidant-la a esmorzar a Beverly Hills. La cita va funcionar. Al cap de poques setmanes eren inseparables. Turner ja no era solament el més ric, el més poderós de les ones, ans tenia dona rica i famosa. També ell era, ara, una estrella.

Durant la campanya electoral americana del 1992 el nom de Ted Turner figurava en la llista dels homes del sud. El seu nom anava darrere del de Ross Perot. El vell Perot va llançar la tovallola. John Hay Hooker, un influent advocat de Tennessee reflexionava en veu alta sobre el seu error: "Vam cometre un error amb Perot. Turner no hauria llançat mai la tovallola. Tot-hom té cadàvers a l'armari. Però ningú no en trobarà cap en el de Turner. Ho ha explicat tot, no té res a amagar. Mai no ha pretès convèncer ningú de no haver fumad droga. Al contrari, seria el primer de dir que ha provat tot allò que es pot fumar. Tampoc no crec que el seu tractament continu a base de liti pel seu caràcter depressiu fos cap problema. Mig país pren Prozac (medicament antidepressiu)". Això és el que pensen els homes que l'han d'empènyer a fer carrera política. De moment Turner no ha dit ni sí ni no. De tant en tant deixa anar que encara té molta feina a consolidar els seus negocis; ara, tampoc no s'està de dir que la política del seu país avança massa lentament.

De moment, el futur de Turner és una incògnita i el present de Berlusconi és el d'un triomfador polític després de guanyar el seu segon desafiament electoral. Mario Conde, que no es pot comparar amb els altres dos pel seu poder en *mass-media*, però sí per la seva vocació, s'ho mira des de la distància de qui es retira després d'haver perdut el primer assalt. Mentrestant, els vells teòrics de la comunicació i del poder especulen. Res no casa en els vells esquemes.

Elisa Galangau / Xènia Bussé